

Een kleine geschiedenis van de mens door dierenogen

tekst: Joukje Akveld
illustraties: Djenné Fila

Lannoo 2022 - €29,99 - ISBN 9789401486880

Be[👑]d
met een
Zilveren
Penseel
2023

Groep
7-8 (NL)
Leerjaar
5-6 (B)
Thema's
dieren
mens-dierrelatie
conflict

Vanaf het allereerste begin loopt er een spoor van dieren door onze geschiedenis. Ze zagen de eerste mens in Afrika. Ze renden voor hun leven toen hij een jager bleek te zijn, en toen hij zich settelde als boer trokken zij de ploeg. Dieren speelden een hoofdrol toen koningen en keizers pronkten met hun macht. Ridders zaten op hun ruggen, soldaten vertrouwden op hun vleugels als ze een boodschap de lucht in stuurden voor hulp.

In dit boek vertellen 29 dieren hun verhaal. Hun getuigenissen voeren van 200.000 jaar geleden tot vandaag. Soms blikken ze terug, soms zitten ze midden in een gebeurtenis en soms kijken ze hoopvol vooruit.

1 Vooraf

Dit is een verhalend informatief boek met aansprekende prenten die het verhaal ondersteunen. In ieder hoofdstuk komt een ander dier aan het woord. Het boek begint 200.000 jaar geleden en eindigt in 2022. Ieder hoofdstuk bestaat uit een verhaal vanuit het perspectief van een dier, een tekst over de tijd waarin het dier leeft (of

leefde) en hun relatie tot de mens. Ook wordt in ieder hoofdstuk een interessant weetje gedeeld over die tijd.

De schrijver heeft volledig het perspectief van de dieren gekozen, waardoor de mens bijna op geen enkele manier een positieve rol heeft. Het zet je aan het denken.

2 Introductie boek in de klas

Zoek op internet een beeld van een homo sapiens en een neanderthaler.

- Wat weet je over de eerste mensen? Wie weet te vertellen over de verschillen tussen deze 'eerste' mensen? Speculeer samen naar hartenlust, het antwoord komt in het boek aan bod.

Bekijk samen de cover van het boek. Laat de leerlingen voorspellen waar het boek over zal gaan. Schrijf deze voorspellingen eventueel kort op (om er later nog eens op terug te komen). Stel vragen zoals:

- Verwacht je dat dieren een positief of negatief beeld van de mens schetsen? Waarom?

- Waarom zou het interessant kunnen zijn om het verhaal vanuit dierenogen te vertellen?

Laat enkele illustraties uit het boek zien.

- Wat valt je op aan de 'sfeer' van de platen? Welk gevoel roept het bij je op?
- Het boek heeft een Zilveren Penseel gewonnen. Weet je wat voor prijs dat is? Heb je al de indruk dat deze prijs goed past bij dit boek? Waarom?

Zoek op internet andere boeken van zowel de auteur als de illustrator. Zitten er boeken bij die de leerlingen herkennen? Verandert dat de verwachtingen voor dit boek?

3 Voorlezen

De vragen die gesteld worden zijn geïnspireerd op de methode 'boekgesprekken' van Aidan Chambers.

Doel van de vragen:

- De leerlingen denken na over de onderliggende boodschap van de auteur.
- De leerlingen luisteren actief naar het verhaal en kunnen vragen beantwoorden over perspectief, locaties en personages.
- De leerlingen denken na over wat de verhalen voor hen betekenen.

Lees steeds een hoofdstuk voor (of wissel af met de leerlingen).

Stel vragen na het lezen van het voorwoord 'Het woord is aan de dieren', bijvoorbeeld:

- Welke boodschap heeft de schrijver voor ons, denk je?
- Kijk eens naar de laatste zinnen: 'Het is tijd om onze mond te houden en de bladzijde om te slaan. Het woord is aan de dieren.' Maar houdt de schrijver haar mond wel? Wat zou ze bedoelen?
- Wat vind je van dit voorwoord?

De hoofdstukken lees je in volgorde, omdat het geschreven is volgens een tijdlijn. Maar na willekeurig gekozen hoofdstukken kun je met de leerlingen kort een paar zaken bespreken.

Bijvoorbeeld:

- Wat vond je ervan dat...
- Wie vertelde het verhaal? Hoe weet je dat?
- Waar in het verhaal werd duidelijk wat de dieren dachten of voelden?
- Heb je iets nieuws gehoord in dit verhaal?
- Zou jij een ander dier voor deze tijd gekozen hebben? Welk dier? Licht eens toe.
- Wat vond je van de lengte van dit verhaal?

Stel nog een enkele vragen als het boek uit is, bijvoorbeeld:

- Welk verhaal heeft de meeste indruk op je gemaakt? Waarom?
- Welke illustratie vond je het mooist of het meest bijzonder? Waarom?

- Is dit een boek om snel te lezen of juist langzaam? Achter elkaar door of af en toe een hoofdstuk?
- Geeft dit boek je een goed gevoel of juist niet?
- Zou je nog een 'vervolg' willen lezen van dit boek? Bijvoorbeeld een tijdlijn met andere dieren?
- Ken je andere boeken die hierop lijken?

4A Verwerking: Voeg een hoofdstuk toe

Doelen:

- De leerlingen schrijven een verhaal vanuit het perspectief van een dier.
- De leerlingen zoeken een historische gebeurtenis om te koppelen aan hun verhaal.

Sluit aan bij kerndoel 51: *De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen, zoals aanwezig in ons cultureel erfgoed, en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.*

1. Joukje Akveld moest natuurlijk een keuze maken, maar ze kon vast nog veel meer hoofdstukken bij dit boek bedenken. Brainstorm met de leerlingen over welke hoofdstukken erbij gemaakt kunnen worden. Zijn er leerlingen die meteen ideeën hebben? Bekijk nogmaals een hoofdstuk uit het boek, lees het indien gewenst nog een keer voor. Bespreek ook dat een hoofdstuk is opgebouwd uit fictie (het verhaal van het dier) en non-fictie (het verhaal van de geschiedenis). (Her)kennen de leerlingen het verschil?

Schrijf op het bord hoe de indeling van een hoofdstuk eruitziet:

- Verhaal vanuit het perspectief van een dier (fictie)
- De rol van het dier (of aanverwante dieren) in die tijd (non-fictie)
- Een weetje over die tijd (non-fictie)

2. De leerlingen kiezen een dier (het mag ook een favoriet dier zijn) en gaan zelf aan de slag met een hoofdstuk zoals dat in het boek ook aangepakt is. De aanwijzingen op het bord geven houvast tijdens het schrijven. Leg het boek klaar ter inzage als leerlingen inspiratie nodig hebben.

Uiteraard is het extra leuk als ze er een mooie illustratie bij kunnen maken als er nog tijd is, dit kan natuurlijk ook in een later stadium gedaan worden.

Geef de leerlingen de ruimte om research te doen op internet of in de schoolbibliotheek.

3. Als er leerlingen zijn die dat graag willen, laat ze hun verhaal dan voorlezen. Laat ze vertellen over het schrijfproces. Wat voor moeilijkheden kwamen ze tegen? Hebben ze dingen opgeschreven waar ze niet zeker van zijn? Hoe komt dat? Was het verhaal van de dieren of de tekst over de geschiedenis moeilijker? Waarom? Vinden ze zelf dat het verhaal goed bij het boek past? Bundel de verhalen en jullie hebben een nieuw boek!

4B Verwerking: Ontdekt!

Doelen:

- De leerlingen leren dat diersoorten evolueren.
- De leerlingen onderzoeken een diersoort die zich duidelijk geëvolueerd heeft (en dat nog steeds doet).

Sluit aan bij kerndoel 41: *De leerlingen leren over de bouw van planten, dieren en mensen en over de vorm en functie van hun onderdelen.*

1. Lees hoofdstuk 'B.nana' (2021, Madagaskar). Het verhaal gaat over een nano-kameleon, niet groter dan een zonnebloempit. Ontdekt in 2021. Het komt niet meer zo vaak voor dat er nieuwe diersoorten op het land ontdekt worden. De meeste soorten zijn al door mensen gevonden. De nano-kameleon leeft op Madagaskar, een bijzonder eiland ten oosten van Afrika. Daar leven dieren die nergens anders gevonden worden. Op eilanden ontwikkelen dieren zich vaak anders dan op het vaste land. Er zijn niet altijd natuurlijke vijanden én als er voedsel genoeg is, kunnen dieren naar hartenlust groeien. Ze worden dan bijvoorbeeld heel groot. Of juist ieniemienie als er heel weinig eten op het eiland te vinden is. Zoek samen op welke dieren er op Madagaskar wonen. Welke zijn heel groot? Zoek foto's.

2. Dieren op een eiland waar de omstandigheden hetzelfde blijven, hoeven niet te veranderen. Maar wat als dat wel gebeurt? Wanneer de omgeving verandert, moeten dieren zich ook aanpassen. Dat lukt niet alle dieren. Sommige verhuizen en andere sterven. Van de dieren die zich wel kunnen aanpassen, ontstaat vaak een nieuwe soort. Hier gaan soms wel duizenden jaren overheen.

Laat de leerlingen een kort onderzoek doen naar een duidelijk geëvolueerd dier: dieren die een duidelijke verandering hebben ondergaan in grootte of in vorm. Bijvoorbeeld van sabeltandtijger naar huiskat. Van pezosiren tot olifant. Van holenbeer tot bruine beer. Laat ze een tijdlijn met afbeeldingen maken. Hiervoor moeten ze eerst een hypothese opstellen, bijvoorbeeld: de T-rex is de voorouder van de kip. Doorloop de onderzoeksstappen zoals die in de Onderzoekend Leren Cyclus worden beschreven (zie SLO – componenten van W&T).

3. Laat de leerlingen hun onderzoek presenteren. Klopte hun hypothese? Welke nieuwe feiten zijn ze tegengekomen? Welke rol heeft de mens gespeeld in de evolutie van hun dier? Waar in het boek zou hun dier het meest interessante verhaal kunnen vertellen?

5 Verder lezen

Er zijn nog meer boeken die het verhaal vertellen vanuit een kritische 'dierenblik', en er zijn ook meer verhalen te vinden waarbij de dieren een grote rol spelen in de geschiedenis.

Bijvoorbeeld *Een aap op de wc*, ook van Joukje Akveld. Daarin wordt het verhaal van Artis in oorlogstijd verteld.

Ook Bibi Dumon Tak schrijft graag boeken over dieren of de natuur en laat ze hun verhaal vertellen. Bijvoorbeeld *Vandaag houd ik mijn spreekbeurt over de anaconda*, waarin dieren spreekbeurten houden over andere dieren. In *De eik was hier* komt een boom aan het woord die zijn leven beschrijft. In *Laat een boodschap achter in het zand* staan gedichten over 'evenhoevigen' zoals de dikdik en de giraffe.

Lotte Stegeman schreef *Ik voel ik voel wat jij niet ziet*, met verhalen over verschillende dieren die laten zien wat ze voelen. Ze schreef ook *Groene helden*, waarin we lezen over dieren die hun best doen om de aarde gezond te houden.

Colofon

© Stichting Lezen (2023)

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage vanuit het leesbevorderingsprogramma de Bibliotheek op school (Stichting Lezen/Koninklijke Bibliotheek).

Auteur

Patsboem! Educatief

Vormgeving

Judith Schoffelen &
Erik olde Hanhof

lezen.nl